

Kronika obecné školy v obci Meinetschlag (dnes Malonty) 1892-1918

Zdroj:

<https://digi.ceskearchivy.cz/1266/8>

D. Škola

Založení

(Také za tyto informace vděčí pisatel těchto řádků výše zmíněnému správci dominia A. Teichlovi). Bohužel není možné zjistit, kdy byla škola zřízena.

První informace o existenci školy pochází z dokumentu v novohradském zámeckém archivu, podle kterého byl v roce 1686 přijat nový učitel, v obci Meinetschlag (dnes Malonty) tedy pravděpodobně byla škola již na konci 15. století.

Stará budova školy:

Kde stála stará školní budova, není možné zjistit. Pravděpodobně se ale jednalo o dům čp. 111, který byl školní budovou až do její výměny v roce 1823 (viz níže).

V každém případě byla tato "školní budova" malým dřevěným domkem, který byl teprve v roce 1784 rozšířen a vybaven "bytem pro pomocníka" - jak se píše v příslušném dokumentu.

V učebně byl na jednom trámu vyrytý letopočet 1675.

Nová budova školy:

V roce 1823 dal patron hrabě Buquoy souhlas k výstavbě nové účelové školní budovy následujícím způsobem:

Patronát uzavřel kupní smlouvu s pekařem Franzem Mikolaschem a převzal od něj pekařský dům (tj. dnešní školu) spolu s 200 m² pozemků, zatímco výměnou obdržel

Chronik der Volksschule Meinetschlag 1892-1918

Quelle:

<https://digi.ceskearchivy.cz/1266/8>

D. Die Schule

Gründung:

(Auch diese Nachrichten verdankt der Schreiber dieser Zeilen dem schon genannten Domainen-Verwalter A. Teichl). Wann die Schule errichtet wurde, ist leider nicht zu ermitteln.

Zur ersten Kenntnis über den Bestand der Schule gelangt man aus einem Actenstücke im Gratzner Schloß-Archiv, nach welchem im Jahre 1686 ein neuer Schullehrer angestellt wurde. Meinetschlag dürfte also schon Ende des XV. Jahrhunderts im Besitze einer Schule gewesen sein.

Das alte Schulhaus:

Wo das alte Schulhaus stand, ist nicht zu ermitteln. Vermuthlich aber war es das Haus Nr. 111, welches bis zum erfolgten Tausch im Jahre 1823 (siehe weiter unten) Schulhaus war.

Jedenfalls war dieses „Schulhaus“ ein kleines, hölzernes Häuschen, welches erst im Jahre 1784 erweitert und mit einer „Gehilfenwohnung“ – wie es in dem betreffenden Actenstück heißt – versehen wurde.

Im Lehrzimmer fand sich in einem Balken die Jahreszahl 1675 eingeschnitten.

Das neue Schulhaus:

Im Jahre 1823 gab der Patron Graf Buquoy seine Einwilligung zur Errichtung eines neuen, zweckentsprechenden Schulhauses folgender Weise: Das Patronat gieng mit dem Bäcker Franz Mikolasch einen Kauf ein und übernahm von diesem das Bäckehaus (d.i. die jetzige Schule) sammt 200 m² Grund, während er dafür die alte

starou školu (tj. dnešní hostinec Gasthaus zur Sonne/U slunce, čp. 111) a 1500 zlatých (vídeňské měny, pozn. B.R.).

Z této staré pekárny pak byla postavena nová škola podle plánů dvorního stavitele Hausknechta.

Škola v době Kindermanna:

Zdá se, že škola v obci Meinetschlag (dnes Malonty) měla v dřívějších letech jisté uznání, protože se o ni zajímal i Kindermann. J. A. v. Helfert píše ve svém díle "Die Gründung der öst. Volksschule" (Založení rakouské obecné školy), s. 177:

"Kindermann mohl také pomýšlet na to, že by se pokusil o vesnickou školu; uprázdněná školní služba v obci Meinetschlag v této době mu nabídla příležitost obsadit ji jedním ze svých učitelů, jehož vybavil vlastním pokynem, vzorem výstižné a věcné stručnosti."

Tento pokyn zní:

"Nemyslete si, přáteli, že pouhá horlivost pro výchovu dělá učitele, tím méně, že to vyžaduje jen málo úsilí a že není umění udržet školu na vesnici. Čím hrubší je dřevo, z něhož chcete obrázek vytesat, tím je třeba více práce a uměleckého projevu, aby bylo dosaženo žádaného účelu."

(Jaká moudrost nevyžaduje volbu nejlepších prostředků! Jakých lstí není třeba k tomu, vetřít se do srdcí prostomyslných dětí!

Člověk se zde vždycky mine cílem, když jde daleko a nezačne od malého. Člověk udržuje pouze zlo, když se nezajímá o to, aby ucpal jeho pramen a zdokonalil člověka od základu. (Doplněno z originálu Kindermannovy školní zprávy, pozn. B.R.).

Schule (d.i. das jetzige Gasthaus zur Sonne Nr. 111) und 1500 fl. (Gulden) W.W. (Wiener Währung, Anm.B.R.) erhielt.

Aus diesem alten Bäckehaus wurde nun nach den Plänen des Hofbaumeisters Hausknecht die neue Schule erbaut.

Die Schule zur Zeit Kindermanns:

Die Meinetschläger Schule scheint in früheren Jahren ein gewisses Ansehen gehabt zu haben, da selbst Kindermann sich für dieselbe interessierte. J. A. v. Helfert schreibt in seinem Werke „Die Gründung der öst. Volksschule“, Seite 177:

„Kindermann konnte daran denken, es auch mit einer Dorfschule zu versuchen; der um diese Zeit in Meinetschlag erledigte Schuldienst bot ihm Gelegenheit, solchen mit einem seiner Lehrer zu besetzen, dem er eine eigene Instruction auf den Weg gab, ein Muster von treffender und gehaltreicher Kürze.“

Diese Instruction lautet:

„Gedenket nicht, mein Freund, daß der Eifer zum Besten der Erziehung allein den Schulmann ausmache, noch weniger, daß es geringe Mühe erfordere, und daß es keine Kunst sei, auf dem Dorfe Schule zu halten. Je roher das Holz, woraus ihr das Bild hauen sollt, je mühsamer und künstlicher ist es, den Endzweck zu erreichen.“

(Welche Klugheit verlangt nicht die Wahl der besten Mittel! Welche Kunstgriffe braucht man nicht, sich in das Herz der einfältigen Kinder einzuschleichen!

Man verfehlt hier immer seines Ziels, wenn man ins Weite gehet, und nicht vom Kleinen anhebt. Man unterhält nur das Übel, wenn man nicht besorget ist, die Quelle desselben zu verstopfen, und den Menschen von Grund aus, zu bessern (ergänzt aus dem Original von Kindermanns Schulbericht, Anm.B.R.).

Dávej si pozor, horlivý příteli školy, abys neodmítal staré panovačným tónem a pohrdáním.

Nic nového není tak dobré, aby to nemělo nenáviděnou stránku, a nic starého není tak zlé, aby to nemělo dobrou stránku.

Čím více budete skrývat záměr školské reformy, tím více ovoce sklidíte."

Helfert bohužel neuvádí jméno učitele, kterého Kindermann poslal do obce Meinetschlag, ale jak je patrné z následujícího seznamu, byl to pravděpodobně Adalbert Altenhofer.

(následně opraveno: Anton Holl; také podle školní zprávy samotného Kindermanna jednalo se o Antona Holla, jehož syn Placidus byl mimochodem učitelem Adalberta Stiftera ve škole benediktinského kláštera v Kremsmünsteru; v obci Meinetschlag pak Holla, který se vrátil do Kaplice, vystřídal Johann Riedel z Beneschau, pozn. B.R.).

Rozšíření školy:

Škola v obci Meinetschlag měla v roce
1784 dvě třídy
1876 tři třídy
1882 čtyři třídy
1884 pět tříd

Počet žáků

činil v roce
1788 - 247
1820 - 332
1863 - 226
1879 - 416
1884 - 418
1888 - 419
1890 - 398
1891 - 403
1892 - 392

Hütet Euch, eifriger Schulfreund, das alte in einem gebieterischen Tone und mit Verachtung zu verwerfen.

Es ist nichts Neues so gut, daß es nicht eine verhasste Seite, und nichts Altes so Übel, das nichts Gutes hätte.

Je mehr ihr die Absicht der Schulreformation verstecken werdet, desto mehr Früchte werdet ihr einernnten“.

Leider führt Helfert den Namen des von Kindermann nach Meinetschlag gesandten Lehrers nicht an, doch dürfte dies, wie aus nachfolgendem Verzeichnis ersichtlich, Adalbert Altenhofer gewesen sein.

(nachträglich korrigiert: Anton Holl; auch laut Schulbericht von Kindermann selbst handelte es sich um Anton Holl, dessen Sohn Placidus übrigens in der Schule des Benediktiner-Stiftes Kremsmünster Lehrer von Adalbert Stifter war; in Meinetschlag folgte Holl, der nach Kaplitz zurückkehrte, dann Johann Riedel aus Beneschau nach, Anm. B.R.)

Erweiterung der Schule:

Die Schule Meinetschlag wurde im Jahre
1784 zweiclassig
1876 dreiclassig
1882 vierclassig
1884 fünfclassig

Schülerzahl:

Diese betrug im Jahre
1788 – 247
1820 – 332
1863 – 226
1879 – 416
1884 – 418
1888 – 419
1890 – 398
1891 – 403
1892 – 392

Učitelé:

Pokud bylo možné zjistit, působili

A) jako učitelé ve škole:

1686 Johann Freitag
 1688 Johann Merberdt
 1760 Philipp Cysmann (obtížně čitelné)
 1770 Adalbert Altenhofer
 ? Franz Winter
 1786 Kaspar Winter
 1823 Johann Winter sen.
 1857 Johann Winter jun., pak jako řídící učitel do roku 1875.

B) jako školní pomocníci:

1788 Karl Holzinger
 1797 Anton Krasny
 1814 Johann Waley
 1834 Alex. Mikolasch
 1860 Joh. Sauer (kvalifikovaný c.k. učitel v Českých Budějovicích)
 1860 Joh. Gerl
 1860 Joh. Wöllisch (Wällisch? Pozn. B.R.)
 ? Franz Schwalb
 1864 Josef Böhmendorfer
 1865 Josef Mayer
 1867 Johann Gstoll
 1868 Johann Leberl

C. jako řídící učitel:

1875 Ignaz Buchhöcker (dnes řídící učitel v Rožmberku)
 1878 Josef Hofmann (ve výslužbě od 31. března 1892)

D. jako učitel a podučitel:

1872 Vincenz Wortner (špatně čitelné, pozn. B.R.)
 1873 Johann Gstoll
 1875 Josef Hable
 1878 ? Kotheil, Gstoll
 1881 Wilhelm Carl do ? 1884
 1881 Josef Zimmermann do roku 1885

Lehrer:

Soweit ermittelt werden konnte, wirkten

A) als Schullehrer:

1686 Johann Freitag
 1688 Johann Merberdt
 1760 Philipp Cysmann (schwer lesbar)
 1770 Adalbert Altenhofer
 ? Franz Winter
 1786 Kaspar Winter
 1823 Johann Winter s.
 1857 Johann Winter j., dann als Oberlehrer bis 1875.

B) als Schulgehilfen:

1788 Karl Holzinger
 1797 Anton Krasny
 1814 Johann Waley
 1834 Alex. Mikolasch
 1860 Joh. Sauer (geg. k.k. Übungsschullehrer in Budweis)
 1860 Joh. Gerl
 1860 Joh. Wöllisch (Wällisch? Anm.B.R.)
 ? Franz Schwalb
 1864 Josef Böhmendorfer
 1865 Josef Mayer
 1867 Johann Gstoll
 1868 Johann Leberl

C. als Oberlehrer:

1875 Ignaz Buchhöcker (gegenw. Oberlehrer in Rosenberg)
 1878 Josef Hofmann (seit 31. März 1892 in Pension)

D. als Lehrer und Unterlehrer:

1872 Vincenz Wortner (schlecht lesbar, Anm.B.R.)
 1873 Johann Gstoll
 1875 Josef Hable
 1878 ? Kotheil, Gstoll
 1881 Wilhelm Carl bis ? 1884
 1881 Josef Zimmermann bis 1885

Mezi nimi se nacházejí

a) chudé, a proto se mají vzdělávat zdarma:

18 14 28?

b) ty, které mohou platit školné:

122 124 250?

Protože od nich je třeba odečíst děti, které mohou chybět z důvodu nemoci nebo jiných nepřekonatelných překážek: 16 12 28

Pak vyplývá počet těch, které musí platit školné, tedy: 106 112 226.

Příjmy učitele:

I. z nemovitostí: 0

II. z kapitálu: 0

III. různé příspěvky jak v hotovosti tak i v naturáliích: 0

A. z kostela:

a) jako varhaník z kostelní pokladny: 2 zlaté 50 2/5 krejcarů

b) nadační poplatky: 4 zlaté 1 1/5 krejcaru

c) poplatky za pohřby, křtiny a další úkony: 16 zlatých 20 krejcarů

B. od vrchnosti

a) od P.T. pana hraběte z Buquoye jako patrona. Kousek louky u vrchnostenského lesa vedle chrámu? s výnosem 1 q sena 30 krejcarů

C. od pana faráře:

a) za jídlo o nedělích v hotovosti: 7 zlatých

b) za jídlo o svátcích pole o výměře 200 m² s 1/4 výsevku v užitkovém výnosu: 40 krejcarů

D. z přifařených vesnic:

a) z farnosti Meinetschlag místo zpovědního krejcaru dvě malé loučky na

Hierunter befinden sich

a) Arme, folglich unentgeltlich zu unterrichtende:

18 14 28?

b) jene, welche das Schulgeld bezahlen können:

122 124 250?

Da von diesen abzuschlagen kommen, welche wegen Krankheit oder anderer unübersteiglicher Hindernisse abwesend sein können mit 16 12 28

So ergibt sich die Anzahl derjenigen, von welchen das Schulgeld zu bezahlen ist mit: 106 112 226.

Einkünfte des Lehrers:

I. von Realitäten: 0

II. von Kapitalien: 0

III. an verschiedenen Zulassen sowohl in baaren Gelde als Naturalien: 0

A. von der Kirche:

a) als Organist aus der Kirchenkassa: 2 Gulden 50 2/5 Kreuzer

b) an Stiftungsgebühren: 4 Gulden 1 1/5 Kreuzer

c) an Stola von Begräbnissen, Regulationen u. Taufgebühren: 16 Gulden 20 Kreuzer

B. von der Obrigkeit:

a) vom P.T. Herrn Grafen v. Buquoy als Patron. Ein Stück Wiesel beim obrigk. Walde nächst dem Dom? mit 1 Ct. Heuertrag 30 Kreuzer

C. vom Herrn Pfarrer:

a) für das Essen in Sonntage an baarem: 7 Gulden

b) für die Feuertagskost ein Feld mit 200 m² mit 1/4 Aussaat an Nutzungsertrag: 40 Kreuzer

D. von den eingepfarrten Ortschaften:

a) von der Gemeinde Meinetschlag statt des Beichtkreuzers zwei Wiesel

návsi 1 21/100 q sena 61 M(?) otav: 44 2/4 krejcarů

b) z ostatních obcí z povědní krejcar: 1 zlatý 25 2/4 krejcarů

c) v naturáliích: 65 guldenů

E. z běžného školního fondu (bylo získáno 12 zlatých)

F. ze školní obce a přiškolených obcí:

a) z obecní pokladny 0

b) Týdenní školné: podle upraveného prohlášení č. Praha 17. července 1846 č. 15720 činilo školné od 146 školních dětí po 1 ½ krejcaru b?. 1 krejcar tedy 102 dětí po 1 ½ krejcaru, tj. 2 zlaté 33 krejcarů.

od 44 dětí po 1 krejcaru 40 krejcarů??

celkem 3 guldeny 17 krejcarů, což činí 154 zlatých 19 krejcarů za celý rok v počtu 47 týdnů. Nyní však v důsledku ministerské vyhlášky vydané dne 8. července 1854 č. 18749 byla zvýšena na 442 zlatých 35 krejcarů.

G. z tzv. příspěvků domů:

za tříkrálovou koledu od 60 domů v obci Meinetschlag po 3 krejcarech v Com. 1 zlatý 12, za doprovodného zpěváka 20 krejcarů srážka, takže zbývá pro učitele 52 krejcarů:

Celkový příjem školy: 541 zlatých 58 ¾ krejcarů:

Od výše uvedených příjmů školy se odečítají náklady na úklid 2 tříd ve výši 24 zlatých.

a) z dřívějšího platu podle prohlášení 70 zlatých

im Ortsblatze 1 21/100 Ct Heu 61 M(?) Grummet: 44 2/4 Kreuzer

b) von den übrigen Ortschaften den Beichtkr.: 1 Gulden 25 2/4 Kreuzer

c) an Naturalablösungsrente: 65 Gulden

E. aus dem Normalschulfond (12 Gulden wurde eingezogen)

F. von dem Schulort und den eingeschulten Ortschaften:

a) aus der Gemeindekassa 0

b) Das wöchentliche Schulgeld laut adjustierter Fassion Nr. Prag 17. Juli 1846 Nr. 15720 betrug das Schulgeld von 146 Schulkindern a 1 ½ Kreuzer, b. 1 Kreuzer also von 102 Kindern a 1 ½ Kreuzer also 2 Gulden 33 Kreuzer von 44 Kindern a 1 Kreuzer 40 Kreuzer??

zusammen 3 Gulden 17 Kreuzer, welches auf ein ganzes Jahr gr. 47 Wochen beträgt 154 Gulden 19 Kreuzer. Aber nun in folge herabgelangten Minist. Erlaß vom 8. Juli 1854 Z. 18749 erhöht wurde auf 442 Gulden 35 Kreuzer.

G. An sogenannten Hausbeiträgen:

für das hl. Dreiköniganschreiben von 60 Häusern in Meinetschlag a 3 Kreuzer in Com. 1 Gulden 12, für den mitgehenden Sänger 20 Kreuzer in Abschlag, so bleibt für den Lehrer 52 Kreuzer:

Summe des Schuleinkommens: 541 Gulden 58 ¾ Kreuzer:

Vom vorstehenden Schuleinkommen werden abgeschlagen die Schulsäuberungskosten von 2 Lehrzimmern 24 Gulden

a) an früheren Gehalt laut Fassion 70 Gulden

b) ze zvýšeného školného 80 zlatých

Z toho vyplývá čistý příjem učitele ve výši 367 zlatých 58 $\frac{3}{4}$ krejcarů.

V tomto prohlášení jsou všechny příjmy, ať už pod jakýmkoli názvem, poctivě uvedeny a v případě, že i ty nejmenší příjmy byly zatajeny a při následném místním šetření byl zjištěn podvod nebo zatajení, podrobujeme se za to zaslouženým trestům.

Na důkaz čehož tímto připojujeme svůj podpis.

Dáno v obci Meinetschlag 28. června 1857.

L.S.?? Franz Mauritz   **Johann Winter**
Farář   **Školní učitel**

Barth.?? Guschelbauer
Místní školní inspektor

L.S. ?? Frz. Kamaritz ???
školní dozorce

Starkbaum Ignaz
starosta obce Meinetschlag
Michel Pascher
starosta obce Uhretschlag
Jakob Neuhauser
starosta obce Ziernetschlag
Mathias Vidler
obecní radní Radinetschlag

L.S. J. Novotný
Ředitel Patronátní komisař

Jako připomínka dřívější doby budiž zde uveden úryvek z obřadní knihy (z roku 1790), kterou s velkou pečlivostí sepsal a církvi daroval její autor. Na straně 113 je přesně zaznamenáno, co má učitel při kanonické vizitaci dělat, a následující pasáž tvoří závěr:

b) von dem erhöhten Schulgeld
80 Gulden

Es ergibt sich das reine
Einkommen des Lehrers 367
Gulden 58 $\frac{3}{4}$ Kreuzer.

In dieser Fassion sind alle Einkünfte, sie mögen unter was immer für Namen einkommen, aufrichtig angegeben und im Falle auch nur die mindesten Zuflüsse verschwiegen und wieder einer etwa nachfolgenden Lokaluntersuchung einer Hinterlist od. Verschwiegenheit überführt wurden, unterworfen wir uns den hierwegen verdienten Strafen.

Zur Urkunde dessen unsere
hieruntergestellte Fertigung.

So geschehen Meinetschlag den 28sten
Juni 1857.

L.S.?? Franz Mauritz   **Johann Winter**
Pfarrer   **Schullehrer**

Barth.?? Guschelbauer
Ortsschulaufseher

L.S. ?? Frz. Kamaritz ???
d. Sch. Aufseher

Starkbaum Ignaz
Vorsteher in Meinetschlag
Michel Pascher
Vorsteher in Uhretschlag
Jakob Neuhauser
Vorsteher in Ziernetschlag
Mathias Vidler
Gmd.Rath Radinetschlag

L.S. J. Novotny
Direktor Patronatskommissär

Als Zeichen einer früheren Zeit möge noch eine Stelle aus dem mit sehr vielem Fleiße geschriebenen und von dem Schreiber desselben der Kirche geschenkten Ceremonienbuches (aus dem Jahre 1790 stammend) hier angeführt werden. Auf Seite 113 ist genau verzeichnet, was der Lehrer bei der cano. Visitation zu thun hat und den Schluß bildet folgende Stelle:

Když je všechno vyřízeno, pomůže učitel připravit tabuli a tím to končí.

Wann also alles vorbey, hilft der Schulmeister aufwarten bei der Tafel und so ist das Ende.